

Cuprins

Partea I. Fundamentele justiției constituționale	3
Capitolul I. Construcția ierarhică a sistemului juridic	3
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de ierarhie normativă.....</i>	<i>3</i>
<i>Secțiunea 2. Validitatea normelor juridice</i>	<i>5</i>
<i>Secțiunea 3. Conformitatea normelor juridice.....</i>	<i>6</i>
<i>Secțiunea 4. Forța abrogativă și derogatorie a normelor juridice.....</i>	<i>7</i>
Capitolul II. Supremația Constituției	10
<i>Secțiunea 1. Ierarhia normelor interne</i>	<i>10</i>
<i>Secțiunea 2. Norme supraconstituționale</i>	<i>15</i>
<i>Secțiunea 3. Formele supremației Constituției</i>	<i>17</i>
§1. Supremația existențială.....	18
§2. Supremația materială	19
§3. Supremația formală.....	23
<i>Secțiunea 4. Supremația Constituției fundament al controlului de constituționalitate.....</i>	<i>24</i>
<i>Secțiunea 5. Modalitățile de înțelegere a ierarhiei normative și întinderea controlului de constituționalitate</i>	<i>27</i>
§1. Modelul german: toate actele normative sunt raportate direct la Constituție.....	27
§2. Modelul raportării exclusiv la normele din prima treaptă ierarhic superioară	29
§3. Adoptarea modelului restrictiv de către sistemul român.....	30
Capitolul III. Noțiunea de justiție constituțională.....	31
<i>Secțiunea 1. Teoria justiției.....</i>	<i>31</i>
<i>Secțiunea 2. De la judecarea oamenilor și faptelor la judecarea normelor.....</i>	<i>33</i>
<i>Secțiunea 3. De la judecarea normelor la garantarea libertăților.....</i>	<i>35</i>

<i>Secțiunea 4. Justiție constituțională și jurisdicție constituțională</i>	36
<i>Secțiunea 5. Justiție constituțională și justiție politică</i>	38
<i>Secțiunea 6. Justiție constituțională și justiție ordinară</i>	40
<i>Secțiunea 7. Polisemia noțiunii de justiție constituțională</i>	42
§1. Contenciosul normelor.....	43
§2. Contenciosul instituțiilor.....	49
§3. Contenciosul libertăților	50
Capitolul IV. Legitimitatea justiției constituționale	53
<i>Secțiunea 1. Negarea legitimității justiției constituționale</i>	54
§1. Negarea legitimității justiției constituționale bazată pe prioritatea acordată reprezentării	54
§2. Negarea legitimității justiției constituționale bazată pe imposibilitatea controlării poporului	56
§3. Negarea legitimității justiției constituționale bazată pe o înțelegere neegalitară a separației puterilor sau negarea acesteia	57
<i>Secțiunea 2. Construirea legitimității justiției constituționale... ..</i>	59
§1. Construirea legitimității justiției constituționale pe fundamentul declinului importanței reprezentării	59
§2. Construirea legitimității justiției constituționale pe fundamentul drepturilor omului	61
§3. Construirea legitimității justiției constituționale pe fundamentul limitării puterii: dincolo de separația puterilor	62
<i>Secțiunea 3. Control judiciar sau control politic?</i>	64
§1. Caracterul normativ al Constituției și problema interpretării	65
§2. Natura mixtă, politico-jurisdicțională, a instanțelor constituționale	66

Partea II. Emergența și dezvoltarea unui model european de	
 justiție constituțională	70
Capitolul I. Introducerea controlului de constituționalitate	
 în Statele Unite ale Americii.	70
<i>Secțiunea 1. Originile britanice ale controlului de</i>	
<i>Constituționalitate</i>	<i>71</i>
<i>Secțiunea 2. Contextul constituțional american.....</i>	<i>75</i>
<i>Secțiunea 3. Refuzul introducerii controlului de</i>	
<i>constituționalitate în Constituție.....</i>	<i>77</i>
<i>Secțiunea 4. Hotărârea Marbury v. Madison.....</i>	<i>78</i>
Capitolul II. Trăsăturile modelului american de justiție	
 constituțională	82
<i>Secțiunea 1. Un control difuz realizat de toate tribunalele sub</i>	
<i>autoritatea Curții Supreme</i>	<i>82</i>
<i>Secțiunea 2. Un control concret.....</i>	<i>86</i>
<i>Secțiunea 3. Un control exercitat în principiu a posteriori,</i>	
<i>pe cale de excepție</i>	<i>87</i>
<i>Secțiunea 4. Autoritatea relativă a lucrului judecat a</i>	
<i>deciziilor</i>	<i>90</i>
Capitolul III. Răspândirea modelului american de control	
 de constituționalitate.....	92
<i>Secțiunea 1. Preluarea modelului în America Latină</i>	<i>92</i>
<i>Secțiunea 2. Alterările suferite de modelul american în</i>	
<i>sistemele pe care le-a inspirat</i>	<i>96</i>
Capitolul IV. Introducerea în Europa a modelului	
 american de control de constituționalitate	102
<i>Secțiunea 1. Preluarea modelului american în Grecia</i>	
<i>secolului XIX.....</i>	<i>102</i>
<i>Secțiunea 2. Preluarea modelului american în România.....</i>	<i>104</i>
§1. Admiterea unui control de constituționalitate	
extrinsec: 1886.....	106
§2. Aplicarea directă a Constituției: 1901.....	107

§3.	Începuturile controlului de constituționalitate intrinsec: Tribunalul Ilfov, 1912	109
§4.	Confirmarea jurisprudenței de către Curtea de Casație: 1912	111
<i>Secțiunea 3.</i>	<i>Alterarea progresivă a modelului american în țările europene</i>	113
§1.	Concentrarea controlului în competența instanței supreme.....	114
§2.	Tendența de a transforma controlul în control abstract.....	116
§3.	Atenuarea caracterului relativ al autorității de lucru judecat.....	117
§4.	Tendența de a proteja libertățile și drepturile constituționale prin intermediul controlului normelor.....	119
Capitolul V.	Originile modelului european de justiție constituțională	120
<i>Secțiunea 1.</i>	<i>Istoria unei justiții constituționale a instituțiilor și a divizării puterii înainte de secolul XX</i>	120
§1.	Confederația germană	120
§2.	Constituția germană din 1849	122
§3.	Contenciosul răspunderii ministeriale.....	124
<i>Secțiunea 2.</i>	<i>Bazele teoretice ale controlului european de constituționalitate a normelor</i>	126
<i>Secțiunea 3.</i>	<i>Influența lui Hans Kelsen</i>	127
§1.	Impunerea ideii unei ordini juridice ierarhizate... ..	128
§2.	Ideea de normă fundamentală	130
§3.	Impunerea ideii de validare a normelor prin raportare la norma fundamentală	132
§4.	Impunerea ideii unei jurisdicții specializate în controlul de constituționalitate.....	133
Capitolul VI.	Marile etape ale evoluției modelului european de justiție constituțională	135
<i>Secțiunea 1.</i>	<i>Introducerea modelului european după Primul Război Mondial</i>	135

§1. Crearea Tribunalului Constituțional ceh: 1920....	135
§2. Crearea Tribunalului Constituțional austriac: 1920	138
§3. Crearea Tribunalului spaniol al garanțiilor constituționale: 1931	144
<i>Secțiunea 2. Justiția constituțională în Europa după al Doilea Război Mondial.....</i>	146
§1. Curtea Constituțională italiană.....	146
§2. Curtea Constituțională germană.....	148
§3. Tribunalul Constituțional spaniol	151
§4. Consiliul Constituțional francez	152
§5. Curtea de Arbitraj belgiană.....	156
§6. Tribunalul Constituțional portughez	159
§7. Controlul de constituționalitate în Grecia	163
<i>Secțiunea 3. Consolidarea modelului european în anii '70.....</i>	166
§1. Tendința de a jurisdicționaliza libertățile și drepturile fundamentale	167
§2. Tendința de a controla diviziunea puterii pe orizontală și verticală.....	169
§3. Tendința de a extinde sfera normelor de referință.....	170
§4. Tendința de a extinde sfera normelor controlate	171
<i>Secțiunea 4. Evoluția controlului de constituționalitate în Europa centrală și răsăriteană în perioada comunistă</i>	173
§1. Negarea controlului jurisdicțional	173
§2. Supralicitarea rolului reprezentanților poporului.....	175
§3. Teoria controlului implicit	176
§4. Crearea unei instanțe specializate în control de constituționalitate în Iugoslavia: 1963	177
§5. Crearea unei instanțe specializate în control de constituționalitate în Cehoslovacia: 1968	181
§6. Crearea unei instanțe specializate în control de constituționalitate în Polonia: 1982	183

<i>Secțiunea 5. Reafirmarea justiției constituționale în Europa centrală și răsăriteană după 1989</i>	185
§1. Regăsirea fundamentelor teoretice ale controlului de constituționalitate	185
§2. Impunerea modelului controlului concentrat	188
§3. Impunerea controlului realizat de o instanță specializată	189
§4. Impunerea controlului a priori	191
<i>Partea III. Trăsăturile definitorii ale modelului european de justiție constituțională</i>	193
Capitolul I. Un control concentrat realizat de o jurisdicție constituțională specializată	193
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de control concentrat</i>	193
<i>Secțiunea 2. Noțiunea de jurisdicție constituțională specializată</i>	196
<i>Secțiunea 3. Modalități de organizarea jurisdicției constituționale specializate</i>	197
§1. Modul de desemnare a membrilor jurisdicțiilor constituționale	197
A. Autoritățile care numesc sau aleg	197
B. Procedurile de desemnare a judecătorilor instanțelor constituționale	204
C. Condițiile cerute celor care pot fi numiți judecători ai instanțelor constituționale	208
§2. Statutul magistraților curților constituționale	210
A. Durata mandatului	210
B. Caracterul nereînnoibil al mandatului	213
C. Inamovibilitatea și imunitatea judecătorilor	215
D. Incompatibilități	220
§3. Funcționarea curților constituționale	222
A. Autonomia statutară	222
B. Autonomia administrativă	228
C. Autonomia financiară	229
D. Serviciile juridice ale curților constituționale	233

<i>Secțiunea 4. Modalități de atenuare a concentrării controlului.....</i>	234
§1. Rolul de „filtrare” a sesizărilor realizat de instanțele ordinare.....	234
§2. Instanțele ordinare pot aplica direct dispozițiile Constituției, dar nu pot elimina norma legală din sistem.....	235
§3. Controlul de convenționalitate – substitut al controlului de constituționalitate.....	237
Capitolul II. Existența unui control abstract	240
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de control abstract</i>	240
<i>Secțiunea 2. Control abstract și control a priori</i>	241
<i>Secțiunea 3. Modalități de organizare a controlului abstract</i>	242
§1. Modelul francez înainte de revizuirea constituțională din 2008: excluderea controlului a posteriori.....	242
§2. Controlul abstract din oficiu	246
§3. Control abstract care are efectul imposibilității promulgării	247
§4. Control abstract care are efectul măririi cvorumului de adoptare	248
§5. Control abstract care are ca efect obligația de a pune de acord dispozițiile neconstituționale cu Constituția.....	249
§6. Originalitatea sistemului românesc: încetarea de drept a efectelor juridice	250
A. Înțelesul noțiunii de încetare de drept a efectelor juridice	250
B. Competența de a controla îndeplinirea obligației de punere de acord	250
C. Competența de a constata încetarea de drept a efectelor juridice	252
Capitolul III. Modalități de combinare a controlului abstract cu controlul concret	254
<i>Secțiunea 1. Modalități de afirmare indirectă a controlului concret în sistemul francez</i>	254

<i>Secțiunea 2. Modalități de organizarea a excepției de neconstituționalitate în sistemele europene</i>	256
§1. Excepția de neconstituționalitate – o invenție americană	256
§2. Alterarea instituției datorită lipsei regulii obligativității precedentului în sistemele europene	257
§3. Modalități de ridicare a excepției de neconstituționalitate	258
§4. Modalități de organizare a filtrării sesizărilor instanței constituționale	261
§5. Procedura de judecată în fața instanței constituționale	263
§6. Forma deciziilor instanțelor constituționale	266
§7. Conținutul deciziilor instanțelor constituționale ..	267
§8. Efectele deciziilor instanțelor constituționale	270
§9. Punerea în aplicare a deciziilor de neconstituționalitate	273
§10. Reacția instanțelor ordinare față de jurisprudența Curților constituționale	279
<i>Secțiunea 3. Sisteme europene care cunosc un control a posteriori pe calea acțiunii</i>	280
§1. Recursul constituțional contra legilor în Germania	280
§2. Recursul direct în Portugalia	283
§3. Recursul amparo în Spania	287
Capitolul IV. Existența unui control pe cale de acțiune declanșat de autorități politice sau publice.....	293
<i>Secțiunea 1. Controlul constituționalității tratatelor</i>	295
§1. Organizarea sesizării	295
§2. Categoriile de tratate controlabile	296
§3. Efectele controlului	298
<i>Secțiunea 2. Contenciosul constituțional al divizării exercițiului puterii</i>	299
§1. Controlul separației puterilor	299

A.	Conflictele de natură constituțională între autoritățile publice.....	300
B.	Controlul respectării sferelor de normare.....	302
§2.	Controlul divizării verticale a puterii.....	305
<i>Secțiunea 3.</i>	<i>Controlul constituționalității partidelor politice</i>	<i>307</i>
§1.	Compatibilitatea controlului cu principiile democrației	307
§2.	Motivele de neconstituționalitate.....	308
§3.	Efectele deciziilor	309
<i>Secțiunea 4.</i>	<i>Controlul constituționalității organizațiilor nepolitice.....</i>	<i>310</i>
Capitolul V.	Existența unui control din oficiu	312
<i>Secțiunea 1.</i>	<i>Controlul constituționalității Constituției?.....</i>	<i>312</i>
<i>Secțiunea 2.</i>	<i>Controlul consultărilor populare.....</i>	<i>313</i>
<i>Secțiunea 3.</i>	<i>Alte forme de control din oficiu</i>	<i>315</i>
Capitolul VI.	Autoritatea absolută de lucru judecat a deciziilor.....	317
<i>Secțiunea 1.</i>	<i>Noțiunea de autoritate de lucru judecat</i>	<i>317</i>
<i>Secțiunea 2.</i>	<i>Autoritatea absolută de lucru judecat a deciziilor constituționale</i>	<i>318</i>
Capitolul VII.	De la modelul european de control de constituționalitate la o pluralitate de modele de control de constituționalitate în Europa	321
<i>Secțiunea 1.</i>	<i>Negarea existenței unui model european de justiție constituțională.....</i>	<i>321</i>
<i>Secțiunea 2.</i>	<i>Rezistența modelului american în Europa.....</i>	<i>322</i>
<i>Secțiunea 3.</i>	<i>Difuzarea modelului european în alte spații culturale.....</i>	<i>325</i>
§1.	Influența modelului european asupra justiției constituționale americane	325
§2.	Influența sistemului european asupra țărilor din America Latină și altor sisteme constituționale.....	327

<i>Partea IV. Rolul instanțelor ordinare în realizarea unor funcții de justiție constituțională în Europa.....</i>	330
Capitolul I. Controlul convenționalității legilor	330
<i>Secțiunea 1. Modalități de organizare a controlului de convenționalitate.....</i>	<i>330</i>
<i>Secțiunea 2. Controlul de convenționalitate în România.....</i>	<i>332</i>
§1. Lipsa unei dispoziții constituționale care să determine o competență specială	333
§2. Competența tuturor instanțelor	335
§3. Obligația de a controla convenționalitatea legilor.....	337
§4. Normele în raport cu care se face controlul	338
Capitolul II. Implicare instanțelor ordinare în protecția drepturilor și libertăților fundamentale	340
<i>Secțiunea 1. Writs în Marea Britanie.....</i>	<i>341</i>
<i>Secțiunea 2. Référés des libertés în Franța.....</i>	<i>342</i>
<i>Secțiunea 3. Procedura specială de urgență în sistemul italian.....</i>	<i>348</i>
<i>Secțiunea 4. Poate fi admisă aplicarea directă de către instanțele ordinare a normelor constituționale privind drepturile și libertățile fundamentale?....</i>	<i>350</i>
§1. Curtea Constituțională are monopol asupra controlului normelor, nu asupra garantării libertăților	354
§2. Controlul de proporționalitate – mijloc de protecție a tuturor drepturilor, nu doar a celor fundamentale.....	356
§3. Competența instanțelor ordinare de a face control de proporționalitate.....	358
Bibliografie.....	363
Abrevieri uzuale.....	387